

Дар мавзӯи муҳим

МАСЪУЛОНИ ВАЗОРАТ ДУРУСТ МЕГҶАЯНД Ё САДОРАТ?

Дар мақолаи «Таълим дар ҷудакистонҳо бо чанд забон аст?», ки дар шумораи 100-уми «Овози тоҷик» (14 декабри соли 2024) чоп гардид, дар бораи ба ҳам мувофиқат накардани баъзе рақамҳо, номуносибии маълумотҳои масъулон гуфта будем.

Маҳз бо мақсади мушаххас намудани ин маълумоту асос ба масъулини шубҳаҳои дахлдори садоратҳои минтақавӣ муроҷиат кардем ва ин маълумотҳои дастрасшударо пешкаши муштарийён мекунем.

Бино ба маълумоте, ки ҷонишини вазири Вазорати таълими тоҷиктабӣ ва мактабӣ Ш.Боқиев тибқи дархости рӯзнама дар номаи худ таҳти рақами 04-22-3777 (25 ноябри соли 2024) фиристодааст, ҳоло дар вилояти Самарқанд 4499 ташкилотҳои таълими тоҷиктабӣ амал карда, дар онҳо 258630 нафар кӯдакон фаро гирифта шудаанд. Аз ин миқдор 252420 нафар дар гуруҳҳои русӣ, 4863 нафар дар гуруҳҳои русӣ, 46 нафар дар гуруҳҳои қазоқӣ, 42 нафар дар гуруҳҳои тоҷикӣ ва 1259 нафар дар дигар гуруҳҳои таълими тарбия мегиранд.

Аммо ин бо маълумоте, ки сарвари шубҳаи Ҷамоати маъмурияти ташкилотҳои таълими тоҷиктабӣ Садорати таълими тоҷиктабӣ ва мактабӣ вилояти Самарқанд Фурқат Чиянов тақдим кард, мувофиқат намекунад. Бино ба маълумоти масъули садорат раванди таълими тарбия дар ҷудакистонҳои Самарқанд танҳо бо ду забон – ўзбекӣ ва русӣ амалӣ мегардад. Дар 10829 гуруҳи ўзбекии ташкилотҳои таълими тоҷиктабӣ вилоят 261020 нафар ва дар 228 гуруҳи русии ҷудакистонҳо 6840 нафар, ҷамъ дар 11057 гуруҳи 267860 нафар кӯдакони синни тоҷиктабӣ фаро гирифта шудаанд.

Чунин ҳолат, яъне ба ҳам мутобиқат накардани маълумот ва рақамҳои маълумоти вазорат ва садоратро дар мисоли вилояти Бухоро низ мушоҳида кардан мумкин аст.

Тибқи маълумоти вазорат дар 2149 ташкилотҳои таълими тоҷиктабӣ вилояти Бухоро (498-то давлатӣ ва 1651-то ғайридавлатӣ) 129044 нафар бачагон, аз ҷумла дар гуруҳҳои ўзбекӣ (120912 нафар), русӣ (4678 нафар), тоҷикӣ (140 нафар) ва дигар забонҳо (3314 нафар) таълими тарбия мегиранд.

Маълумот ва рақамҳо, ки корманди масъули садорати таълими тоҷиктабӣ ва мактабӣ вилояти Бухоро Халим Адизов тақдим кард, аз маълумоти вазорат фарқ мекунанд.

Бино ба иттилои корманди масъули садорат, дар вилояти Бухоро 2143 ташкилотҳои таълими тоҷиктабӣ амал карда, аз ин миқдор 492-то давлатӣ ва 1651-то ҷудакистони ғайридавлатӣ (21-то хусусӣ, 113-то дар асоси шарикӣ давлат ва бахши хусусӣ, 1517-то оилавӣ) мебошанд ва дар онҳо дар 5716 гуруҳи 128730 нафар тарбиягирандагон фаро гирифта шудаанд. Тавре мебинем, теъдоди ҷудакистонҳо ва шумораи кӯдакони онҳо ба ҳам мутобиқат намекунад.

Чунин номувофиқатро дар забони таълими тарбия дар ташкилотҳои таълими тоҷиктабӣ вилояти Бухоро низ дида мумкин аст: масъулои вазорат мегӯянд, ки асосан дар се забон – ўзбекӣ, русӣ, тоҷикӣ ма-

шуғулто гузаронида мешавад, кормандони садорат маълумот медиҳанд, ки раванди таълими тарбия дар забонҳои ўзбекӣ (дар 5345 гуруҳи 120939 нафар), русӣ (дар 326 гуруҳи 7683 нафар) ва қазоқӣ (дар 9 гуруҳи 120 нафар) аст. Кас намедонад, ки ба кадоме бовар кунанд.

Чунин тафовут дар маълумоту рақамҳои вобаста ба ҷудакистонҳои вилоятҳои Чиззах ва Навоӣ низ ба чашм мерасад.

Аз рӯйи маълумоти вазорат дар вилоятҳои Чиззах ва Навоӣ мутаносибан 1724 ва 1462 ҷудакистонҳои таълими тоҷиктабӣ амал карда, дар вилояти Чиззах 93209 нафар дар гуруҳҳои ўзбекӣ, 765 нафар дар гуруҳҳои русӣ, 30 нафар дар гуруҳҳои тоҷикӣ, дар вилояти Навоӣ бошад, 67317 нафар дар гуруҳҳои ўзбекӣ, 3379 нафар дар гуруҳҳои русӣ ва 60 нафар дар гуруҳҳои кирғизӣ таълими тарбияи тоҷиктабӣ мегиранд. Дар ду вилоят 2816 нафар бо дигар забонҳо асосан илму ахлоқ меомӯзанд.

Ақнун рӯ меорем ба маълумотҳои таълими тоҷиктабӣ ва мактабӣ вилоятҳои Чиззах ва Навоӣ тақдим кардаанд.

Бино ба маълумоти ҷонишини сарвари Садорати таълими тоҷиктабӣ ва мактабӣ вилояти Навоӣ Мухиддин Қушоқов дар ин минтақаи мамлакат 1460 ташкилотҳои таълими тоҷиктабӣ амал мекунанд. Аз ин миқдор 222-то давлатӣ ва 1238-то ғайридавлатӣ мебошанд. Дар вилоят шумораи бачаҳои 3-6 сола 86924 нафар буда, аз онҳо 75475 нафар, яъне 86,8 дарсад бо таълими тоҷиктабӣ фаро гирифта шудаанд. Раванди таълими тарбия дар ҷудакистонҳои вилояти Навоӣ бо забонҳои ўзбекӣ, русӣ ва қазоқӣ роҳандозӣ шудааст. Дар 2838 гуруҳи ба 62560 нафар бо забони ўзбекӣ, дар 388 гуруҳи ба 8986

нафар бо забони русӣ ва дар 291 гуруҳи ба 8891 нафар машғулиятҳои таълимиву тарбиявӣ бо забони қазоқӣ амалӣ мегардад.

– Дар вилояти Чиззах раванди таълими тарбия бо ду забон – ўзбекӣ ва русӣ роҳандозӣ шудааст, – маълумот дод сарвари шубҳаи Ҷамоати маъмурияти ташкилотҳои таълими тоҷиктабӣ ва мактабӣ Садорати таълими тоҷиктабӣ ва мактабӣ вилоят Нарғиза Муродова. – Дар вилоят ҷамъи 1711 ҷудакистони давлатӣ ва ғайридавлатӣ амал карда, дар 4424-то гуруҳи ўзбекӣ онҳо 101409 нафар ва дар 165-то гуруҳҳои русӣ 3926 нафар бо таълими тарбия фаро гирифта шудаанд.

Тавре мебинем, дар маълумотҳои тақдиркардаи масъулои вазорат ва садоратҳои вилоятӣ номувофиқат ва номуносибӣ ба чашм мерасад. Масалан, масъулои вазорат мегӯянд, ки дар Навоӣ гуруҳҳои ўзбекӣ, русӣ ва кирғизӣ ҳастанд, ҷонишини сарвари садорати ин вилоят таъкид мекунанд, ки дар гуруҳҳои раванди таълими тарбия бо забонҳои ўзбекӣ, русӣ ва қазоқӣ сурат мегардад. Дар рақамҳо низ тафовут ҳаст. Худ аз худ саволе ба миён меояд: масъулои вазорат дурӯғ мегӯянд ё садорат?

Бо як сухан, амиқӣ факту асос ба маълумоту дар ҳама соҳа, аз ҷумла, дар фаъолияти ташкилотҳои таълими тоҷиктабӣ, ки пойдевори асосии таълими тарбия маҳз дар ин зина гузашта мешавад, аҳамияти калон дорад. Илова бар ин, дар самти таълими тоҷиктабӣ, забони машғулиятҳои таълимиву тарбиявӣ, таъмини онҳо бо маводи таълимӣ-услубӣ, дидактикӣ ва адабиётӣ бадеӣ низ муҳим аст, ки дар ин бора дар мақолаи дигар маълумот хоҳем дод.

Бахши мактаб ва маънавияти «Овози тоҷик».

МУВАФФАҚИЯТИ СОҶИБКОРОН – КОМЁБИИ ТАМОМИ ХАЛҚ

(Аввалаш дар сах. 1).

Барои қонеъ гардонидани талаботи соҳибкорон соли 2025-ум бонҳо ният доранд 6 миллиард долларро аз манбаҳои хориҷӣ бидуни кафолати давлатӣ ҷалб намоянд. Ба шарофати вусъат додани имкониятҳои факторинг соли равон ба хидматҳои мазкур 100 миллион доллар маблағ ҷудо карда шуд.

Барои инкишоф додани инфрасохтор – роҳҳо, таъминоти об, электр ва газ, роҳҳои оҳан дар соли 2024-ум 35 триллион сӯм равона гардид, соли оянда бошад, ҷудо кардани 43 триллион сӯм пешбини мегардад.

Барои таъминоти муттасили энергетикӣ корхонаҳои истеҳсоли энергияи электр ба 82 миллиард доллар соат расид. Ба шарофати дар соли ҷорӣ ба истифода супурдани 17 иқтидор ба қимати 6,3 миллиард доллар соли 2025-ум ҳаҷми истеҳсолот то 90 миллиард килловатт-соат меафзояд. Соли оянда дар доираи 25 лоиҳаи арзиши умумиашон 6,4 миллиард доллар дар ҳаҷми 4,8 гигаваатт иқтидорҳои иловагӣ фароҳам оварда мешаванд.

Ҳоли ҳозир дар мамлакат 24 истеҳсолгари мустақили энергияи электр амал мекунанд. Соли 2025-ум бори аввал бозори умумии онлайни электрэнергия ба кор мегардад. Ба сифати таъриба шабакаҳои электрии вилоятҳои Самарқанд, Чиззах ва Сирдарё ба идораи сектори хусусӣ дода мешаванд.

Дар соҳаи сайёҳӣ соҳибкорон ба сохтмони меҳмонхонаҳо барои 24 ҳазор ҷой 6,5 триллион сӯм сармоягузорӣ карданд. Соли 2025 ин рақам боз ба 30 ҳазор меафзояд. Ба 17 иншооти тиҷоративу сайёҳӣ, ки соли равон ба истифода супурда шуданд, соли оянда боз 25 маҷмӯъ илова мегардад.

Барои рушди тиҷорат ширкати махсус созон дода шуд, ки барои бо маблағтаъминкунии содирот 350 миллион доллар ҷудо кард. Соҳибкорон бари қар ҳамакӯш мекунанд, ки дар соҳаи 6 доллар даромади содиротӣ гирифтанд. Соли 2024-ум барои ин мақсадҳо боз 300 миллион доллар равона карда хоҳад шуд.

Соли 2024 соҳибкорон 3 ҳазор иншооти моликияти давлатӣ ва 4 ҳазор гектар замин арзиши умумиашон 11,5 триллион сӯмо азхуд намуданд. Соли 2025-ум барои тиҷорат боз 4,5 ҳазор бино ва 6 ҳазор гектар замин пешниҳод мешавад.

Чалби ин сектори хусусӣ ба таъмир ва нигоҳубини роҳҳо, ки муддати мадид дар монополияи давлат қарор доштад, вусъат меёбад. Соли 2024 ба иқтидори соҳибкорон 260 километр роҳ супурда шуд, соли 2025-ум бошад, ин рақам то 3 ҳазор километр зиёд мегардад. Бо дастгирии Бонки осиёи рушд дар 86 ноҳияи 841 километр роҳ бо қувваи пудратчиёни маҳаллӣ сохта хоҳад шуд.

Дар соҳаи роҳи оҳан рақамикунандаи баланд бардоштани самаранокии амалиёт муҳлати боркашониро 40 фоиз коҳиш доданд. Ба шарофати аз 2 соат то 3 рӯз зиёд кардани вақти борфуророни роғиҳои борҳо дар истгоҳҳои соҳибкорон тӯли сол 57 миллиард сӯмо сарфа карданд.

Дар соҳаи авиатсия миқдори ширкатҳои хусусӣ ба 14 адад расид. Бариллова боз 6 самолёти боркашон ва 16 мусофиркашон ба истифода дода шуданд.

Аэропортҳои дар Бухоро ва Намангон ба иқтидори идораҳои хусусӣ супурда шуданд, тендерҳо барои идора намудани аэропортҳои Андиқон ва Урганҷ идора мекунанд.

Президенти муҳимияти нигоҳ доштани сибсати мустақили андозори бори дастгирии муҳити ҷолиби тиҷоратӣ таъкид намуд. Миқдори андозҳои асосӣ таъйир намеёбад. Аз 1 январӣ соли 2025 моликияти давлатӣ ва замин бидуни андоз арзиши иловагӣ фуруқта мешаванд, андозӣ аксиэӣ барои алоқаи мобилӣ бекор карда мешавад, ҷорӣ намудани андозӣ дукарати замин барои заминҳои кишоварзии беруни шаҳр таъкид мегардад. Корхонаҳои ноширӣ аз пардохти андозӣ даромад барои панҷ сол озод карда мешаванд.

Сабукиҳои барои резидентҳои хиебони IT, ки онҳоро аз тамоми намураҳои андоз озод менамояд, то соли 2040-ум дароз карда мешаванд. Имтиёзҳои барои мактабҳои хусусӣ, боғчаҳои бачагона ва мутахассисони Ҷамазон барои он ки иштирокдорони бозор дар муҳити одилонаи рақобатӣ кор кунанд, тамоми шароитҳои муайяне карда хоҳанд шуд.

Инфрасохтори нақлиётӣ ва логистикӣ низ аз назар дур наменаманд. Кори нуктаҳои наздисарҳадӣ «Ҷонобод», «Мингтепа», «Қаросув» ва «Ҷукӯрғон» аз нав ба роҳ монда мешавад. Соли 2025-ум дар гузаргоҳҳои сарҳадӣ «Ҷишқӯрғун», «Навоӣ», «Давут-

Имсол дар даври вилояти олимпиада 134 нафар даъвогарон аз мактабҳои шахро ноҳияҳо ширкат намуданд. Онҳо аз фанҳои гуногун аз санҷиши доварон гузаштанд. Аз шумори умумии широккунандагон 45 нафар ғолибонро хонандагони синфи 11 ташкил намуд.

ОЗМУНҶОИ ВИЛОЯТИ ҶАМЪБАСТ ШУДАНД

Дар олимпиадаи вилоятӣ аз забон ва адабиёти тоҷик 6 нафар иштирок намуданд. Панҷ нафар шогирдонҳои мактабҳои таҳсилоти умумии ноҳияи Сӯх ва як нафар аз ноҳияи Риштон дар ин олимпиада сабақт намуданд.

Се нафар ба марҳилаи ҷумҳуриявии олимпиада роҳ ёфтанд. Инҳо Шохидобону Мирзоҷонова аз мактаби рақами 25 – ҷойи якум, Нисохон Нарзиддинова аз мактаби рақами 9 – ҷойи дуюм ва

Гулнамо Азимҷонова аз мактаби рақами 28-ум мебошанд.

Ба онҳо дар баробари диплом мукофотҳои пулӣ низ тақдим гардид. Ҷойи якум соҳиби 2 миллиону 250 ҳазор сӯм шуд. Фолибони ҷойи дуюм 1 миллиону 500 ҳазор сӯм ва ҷойи 3-юм 1 миллиону 125 ҳазор сӯм маблағ ба даст оварданд.

Мирасрор АҲРОРОВ,
муҳбири
«Овози тоҷик».
Вилояти ФАРҶОНА.

Дар мактаби рақами 1-уми шаҳри Намангон озмуни вилоятии олимпиадаи асосӣ аз 15 фан баргузор гардид.

Дар зинаи вилоятӣ, ки байни доносишӯрони синфҳои 9, 10, 11-ум шуда гузашт, ғолибони зинаи ноҳиявӣ иштирок карданд.

Аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик хонандагон аз мактабҳои ноҳияҳои Чуст, Поп ва Косонсой низ фаъол иштирок намуданд.

Байни хонандагони синфи 11 иштирокчиҳои мактаби рақами 1-уми ноҳияи Косонсой Мубина Акбарова ғолибиро ба даст дароварда, ба олимпиадаи ҷумҳурий роҳат гирифт. Толибагони мактаби 13-уми ноҳияи Чуст Дилнавоз Мӯъминово ва Ситора Абдуназароваҳо ҷойҳои 2 ва 3-юмро соҳиб шуданд.

Иштирокчиёни синфи 10-ум Нозанин Обидова (мактаби 13-ум) ҷойи 1-ум, иштирокчиҳои мактаби рақами 50-ум Маҳфуза Эркинова ҷойи 2-юм ва хонандаи мактаби рақами 58-уми ноҳияи Чуст Азиза Деҳқонова ба ҷойи 3-юм ноил гаштанд.

Байни синфҳои 9-ум Зибёда Ҳақимова ба ҷойи 1-ум (мактаби рақами 60), Зебо Аҳмедова ба ҷойи 2-юм (мактаби рақами 58-ум, харду аз ноҳияи Чуст) ва ба ҷойи 3-юм хонандаи мактаби рақами 63-юми ноҳияи Поп Ёззода Лочиново муяссар гардиданд.

Зӯхро МУЪМИНОВА,
муаллимаи мактаби рақами 13-уми ноҳияи Чуст
вилояти Намангон.

СОҶИБКОРИРО АЗ ҶАВОБИ ОҶОЗ НАМУДАМ

Соли баитмомрасидаи мо, ки «Соли дастгирии ҷавонӣ ва тиҷорат» унвон дошт, бо навигариву навоариҳои худ дар ҳаёти иқтисоиву иқтисодии мамлакат ҷойгоҳи алоҳида дорад, инчунин дар давоми сол барои рушди соҳибкориву моликияти хусусӣ ва тавассути он фароҳам овардани ҷойҳои нави корӣ эътибори алоҳида нигаронида шуд.

Албатта, дар давоми як сол ҳаллу фасл гардидаҳои ҷамаи он мушкилоте, ки побанди таъмини шуғли ҷавонӣ ё бо соҳибкорӣ машғул шудани онҳо мегардад, кори осон нест, аммо касе, ки ғайрату дардил шучоат дорад, бо меҳнати фидокорона ва иродати мустақами худ бечунучаро чунин мушкилотро ҳал карда тавонист.

Таҳлилгарон нишон медиҳанд, ки имрӯз дар миёси ҷаҳон талаб ба маҳсулоти кишоварзӣ меафзояд. Агар нархи маҳсулоти кишоварзӣ дар соли 2023 дар ҷаҳон 20 дарсад афзоиш ёфта бошад, имрӯзҳо ин нишондод боз ҳам бештар шудааст. Аз ҷамъи сабабҳои сарвари давлатом мӯҳтарам Шавкат Мирзиёев бо фармони қарорҳои судманд кӯшиш ба харҷ медиҳад, ки дар Ўзбекистони Нав аз ҳисоби маблағи давлатӣ заминҳои замоне бекорҳафта ба киштзор табдил ёбанд, бо истифодаи таҷрибаи ҷаҳонӣ ҳосилнокӣ афзода, дастархони мардум бо нозу неъмат пуррафайзу пурбаракат шавад.

Воқеан, шахсони синну сулола ба ҷое расида дар фасли зимистон ва шамоли нофораму сард ба рӯ мезананд, ба қавле, «сифмоянии меҳнат» дар авҷ аст. Бинобар ҳамин ба ғайрату шучоати ҷамоати фидоӣ ни бунёдкор қои монден. Зеро яке бо харароба пору мекашонд, дигаре ба чорво озӯқа меод, дар гармхона низ деҳқонӣ соҳибтаҷриба бо кишту кор машғул буд.

– Дар тасарруфи мо беш аз 40 гектар майдон, аз он ҷумла 2 гектар гармхона ва комплекси чорвопарварӣ мавҷуд, – иттилоъ дод Абдуғаффор, – барои серҳосил шудани замин пори сӯхта, яъне биоғумус, ниҳоят зарур аст. Соли 1996 аз Тошканд лойҳаҳои Калифорния харидем. Он

айём мо дар Самарқанд аввалин шуда бо чунин роҳ ба тайёр намудани биоғумус пардохте, ки аксарияти фермерҳо бо хайрат сӯямони нағристанд. Даре нагузашта ҳамкасбону деҳқонҳои барои таҷрибаомӯзӣ омаданд.

Ҳар сол 80-100 тонна биоғумус истеҳсол карда на танҳо худ истифода мекунем, балки ба идораҳои обдонии кабудизоркунӣ, гулпарварон, дуқонҳои савдо бо озӯқабори кишоварзӣ ва шахсони тадбиркор мефурӯшем.

– Оё мардум дар ҳаҷли ё минтақаи алоҳида лойҳаҳои Калифорния, пори сӯхта тайёр карда метавонанд?

– Албатта! Аллакай дар бисёр вилоятҳо, яъне Фарғона, Намангон, Хоразм, Сурхондарё дар ин корӣ неку хайр пешравӣ ҳаст. Агар мо бо тайёр намудани биоғумус машғул шавем, бешубҳа ҳосилнокӣ афзоида, ҳолати замин бехтар хубтар гашта, аз эрозия, паҳши намак, яъне шӯршавӣ, вайрон шудан нигоҳ медорем.

Боз як гап, ҳосили боғ ва заминро то баҳори соли оянда нигоҳ доштан мумкин мешавад.

Боз меҷоҳам бо ҳисси шодмонӣ таъкид намоям, ки қарори сарвари давлатом дорӣ ба хоҷагии деҳқонӣ ва чанде пеш қабул гардидаи қарор «Дар бораи чорҳои боз ҳам тақим додани муҳити сармоягузорӣ, соҳибкорӣ ва хуб намудани дараҷаи зиндагии аҳоли дар вилояти Самарқанд» (29-уми ноябрӣ соли равон) бешубҳа дар соҳаи соҳибкорӣ имкониятҳои зиёдеро фароҳам хоҳад овард.

Мо имрӯзҳо аз табрикоти самимонаи сарвари давлатом ба ҳодимони хоҷагии кишлоқ рӯҳбаланд гардида, дар соли оянда низ бештар маводи озӯқаборӣ истеҳсол карда, дар ноҳияи Самарқанд пешқадамиро аз даст намендиҳем.

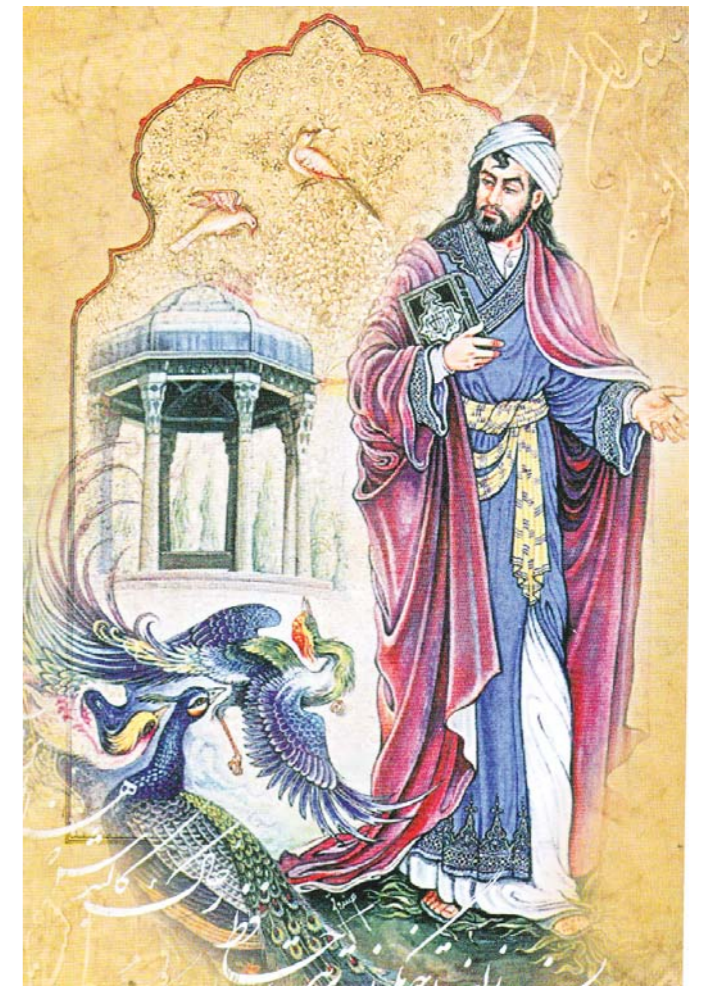
Таҷрибаомӯзӣ дар Нидерландия, Туркия, Русия ва Исроил барои ба муроди дил расидан фойдабах хоҳад шуд.

Зохир ҲАСАНЗОДА,
хабарнигори
«Овози тоҷик»
дар вилояти Самарқанд.

Панди бузургон

ФОЛНОМАИ ҲОФИЗ

Эй Ҳофизи Шерозӣ, Ту қошифи ҳар розӣ.

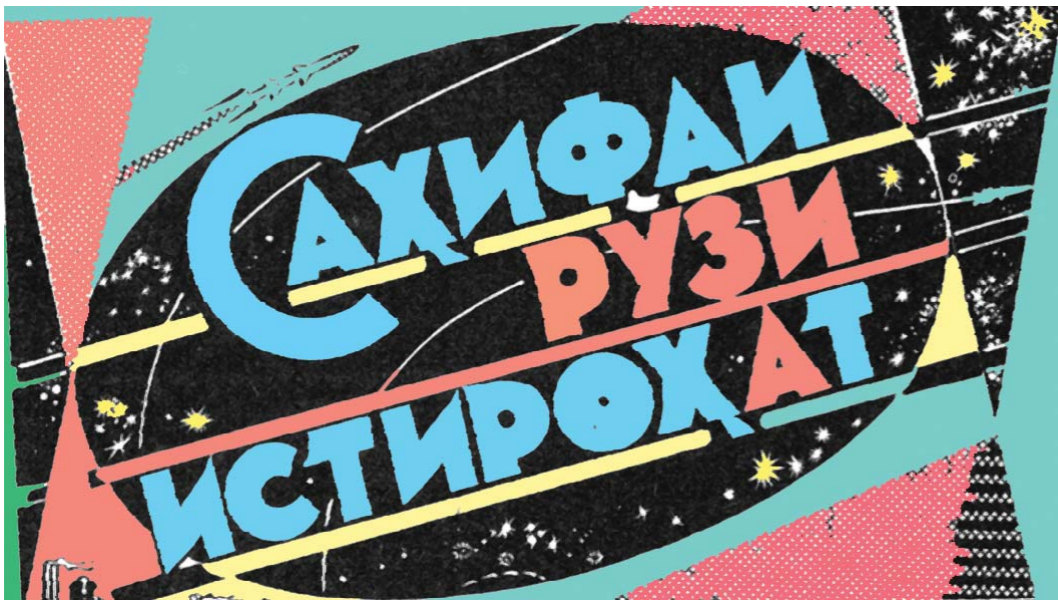
Ҳар касе меҳонад бар сеҳри ғазалиёти Ҳофизи Шерозӣ фотиҳа хонда, ибтидо ба рӯи Ҳоҷа Ҳофизи Шерозӣ фотиҳа хонда...

БОДАИ НОБ

Медамд субҳу килла баст саҳоб, Ассабуҳ, ассабуҳ, ё асҳоб! Меҷақад жола бар руҳи лола...

Бӯйи бехбудӣ авзоъ ба машом мерасад ва умед он, ки мумо бошад. Гарчи душвориҳо ҳамвора худро менамоёнанд...

Таснифи Парвизи ИЗЗАТУЛЛО.

ШАБИ ЯЛДО, ШАБИ ЗЕБО...

Шаби ялдотон муборак!

Дар ҳаракати Замин чор нуқтаи муҳим вучуд дорад. Ду нуқтаи онро эъдидали баҳорӣ (21-22 март), тирамоҳӣ (22-23 сентябр) ва ду нуқтаи дигарро инқилоби тобистона (20-21 июн) ва зимистона (21-22 декабр) менаманд.

Инқилоби зимистона лаҳзаест, ки Офтоб ба нимкураи шимолӣ аз ҷанубтарин нуқтаи эклиптика ё дар нимкураи ҷанубӣ аз шимолтарин нуқта мегузарад. Таҳқиқи ин маврид нишон медиҳад, ки баландии Офтоб аз рӯзҳои инқилоби зимистона сар карда, яъне баъди 21 декабр то ба инқилоби тобистона рӯз аз рӯз меафзояд...

Аз лаҳзае, ки дарозии соатҳои рӯз зиёд мешавад, яъне аз 22 декабр зимистони астронимӣ фаро мерасад. Омадани онро ориёиёни қадим ҳамчун Шаби Ялдо чашм мегирифтанду мегиранд. Шаби Ялдо ё Шаби Чилла – дарозтарин шаби аввали моҳи Дай аст ва бар асоси боварҳои шароити эронитабар, аз ҷумла тоҷикон ин шаб зод-рӯзи эзади Меҳр ё Митр мебошад.

Вожаи «ялдо» аслан аз забони сурёнӣ буда, маънои «валодат» ё «таваллуд»-ро дорад. Яъне дар ин шаби дарозтарини сол Меҳр таваллуд шудааст, чун ӯ эзади рӯшноӣ ва фарӯғ буд, аз ҳамон замонӣ зода шудани ӯ рӯзҳо ба дарозшавӣ сар мекардаанд.

Абурайҳони Беруни аз ин ҷашн бо номи «Милоди акбар» ном бурда ва манзури онро «Милоди хуршед» донистааст. Шаби Ялдо дар даври ҳукмронии Дорюши I дар соли 502-юми қабл аз милод ба тақвими эронӣ дохил карда шуд. Мавриди зикр аст, ки Шаби Ялдо бо пешниҳоди кишварҳои форсизабон ба Рӯйхати репрезентативӣ мероси фарҳангии ғайримоддӣи ЮНЕСКО ворид гардидааст. Қарори мақрур дар Конфронси 7-уми байнаҳукумати ин созмон, ки аз 28 ноябр то 3 декабри соли 2022 дар шаҳри Работи Шоҳигарии Марокш доир гардид, қабул шуд.

«Шаби Ялдо чашнест, ки шаби охири тирамоҳ таҷлил мешавад. Дар ин шаб аҳли оила атрофи хони ораста дар хонаи пирон чамъ мешаванд. Хони онҳо аз як силсила ашё ва ғизоҳои рамзӣ, аз ҷумла чароғ – барои рамзи нур, об – барои покизаги ва меваҳои сурх, аз қабили анор, тарбуз, лаблабу, ҷуворимакка ва ангур рамзи гармӣ, оро дода мешавад», – омадааст дар хабарномаи ЮНЕСКО.

Шаби ялдо, Шаби зебо! Муборак, ҳамзаминонам, Муборак, ҳамнишинонам, Шаби ялдо, Шаби зебо! Дар ин шаб, ки дарозу поку рангин аст, Нигаҳҳои табассумдор ширин аст, Дару дарвозаи дилро кушоед, Наранҷонед азизиони дили худро! Бояд гуфт, ки ҳарчанд Шаби Ялдо дар Ӯзбекистон ба таври оммавӣ таҷлил намегардад, аммо аз ҷониби доираҳои машаххаси фарҳангии ориёӣ ҳамасола бо кирати шеърӣ қисса, бозӣ ва мусикӣ ва додани тӯлфаҳо ҷашн гирифта мешавад.

– Мо дар чор фасли сол чашнҳои Наврӯз, Тиргон, Меҳргон ва Ялдиро ҷашн мегирем, – гуфт сокини деҳаи Оқмасмад ноҳияи Самарқанд, омӯзгори собиқадор Толиб Юнусзода. – Сараввал хонаву дарамонро тозаву озода карда, рӯзгорро бо нозу неъмат таъмин мекунем. Пас, бо он нозу неъмат дасторхони идона ораста, аҳли оила дар атрофаш чамъ мешавем. Хурду калон аз неъмат то тановул карда, то сахар рақсу бозӣ, шеърхонӣ кушгаӣ мекунем. Инчунин, дар ин шаб аз ахволи беморону шахсони бепарастор ва ҳешовдонд хабар мегирем.

Инак, имшаб Шаби Ялдо аст ва барои ҳамагон ин ҷашн муборак бошад.

Таҳияи Ф. ФАРАҲМАНД.

Ҳикоят

Гўянд, ки бозаргоне ба мазо-лимгоҳи (ҷойи қабули шикоятҳо) Султон Маҳмуд омад ва аз писари ӯ Масъуд бинолид ва тазаллум (шикоят) кард, ки: Марде бозаргонам ва муддати дароз аст то ин ҷо мондаам ва меҳонам ба шаҳри хеш Рум (биривам, ки) наметавонам рафт, ки писарат шаст ҳазор динор коло аз ман бихарида ва баҳо намерасонад, хоҳам, ки маллик Масъудро бо ман ба қозӣ бифиристи.

Маҳмуд аз сухани бозаргон дилтанг шуд, пайгоме зишт ба Масъуд фиристод ва гуфт: Хоҳам, ки дарҳол ӯро ба ҳақи хеш расонӣ ё бо вай ба маҷлиси ҳоким равӣ то он ҷо қозӣ шаръи воҷиб донанд, бифармоед.

Бозаргон ба сарои қозӣ рафт ва расул наздики Масъуд омад ва пайгоме бигузоридад ва Масъуд андар (мутахаййир) монд. Хозан (хазинадор)-ро гуфт: Бингар то дар хазона нақд чист? Хазинадор қиёс карду гуфт: Бист ҳазор динор. Баргир ӯро пеши бозаргон бирив ва тамомати молро се рӯз замонат хоҳ. Ва расулро гуфт: Султонро биғӣ бист ҳазор динор дар ин ҳол бидорам ва то се рӯз тамомати ҳақи ӯ бигузарам ва ман қабо пушида ва миён баастам ва мўза пушида ва бар по истодам то ҷи фармояд, ки ба маҷлиси шаръ равам ё на?

Маҳмуд гуфт: Ба ҳақиқат бидон, ки рӯи ман набинӣ, то моли мардум ба тамои ва камол нарасонӣ. Масъуд низ суҳан наёрст гуфт ва аз ҳар ҷониб кас фиристод ва қарз хост. Чун намози дигар буд, шаст ҳазор динор нақд ба бозаргон расида буд.

Ин хабар ба ақсои олам ба бозаргон ҳикоят карданд, аз дари Чину Хито ва Мисру Магриб бозаргон рӯй ба Фазнин ниҳоданд, ҳар ҷи дар олам буд аз тароиф (ҷиҳози дилписанд) ва гароиб ба Фазнин оварданд.

Аз «Сибъатнома»-и Низомулмулк.

Аз рӯи сарчашмаҳо маълум мегардад, ки қурутоб таърихи зиёда аз сеҳазорсола дорад. Таоми қурутоб дар вилояти Хирот ва Бадахшон маълум аст. Муаррих Луқмон Бойматов дар мақолаи худ, ки «Қурутоби хонабадӣ»-ро унвон дорад, навиштааст, ки «Таърихи истифода ва таҳияи қурутоб дар миёни ақвоми форсизабон, мисли форсоҳи Бирҷанд ва қурдҳои Эрон ба дурустӣ маълум нест. Бо ин ки, қурутоб дар баъзе аз ин маҳалҳои Эрон роиҷ аст, вале бояд мутаваҷҷеъ бошем, номи қурутоб ба маънии ғазои мўстабарӣ эронӣ нест ва худ эронӣ қурутобро сареҷани аз ғазои маҳаллӣ медонанд».

Аз ин гуфтаҳои муаллиф бармеояд, ки қурутоб дар Эрон Афғонистон ва Тоҷикистону Ӯзбекистон собиқаи таърихӣ дорад ва ин ҳатт нишон медиҳад, ки таоми қурутоб аз самти сарзаминҳои Шарқи Миёна вориди ин минтақа гардидааст. Яке аз ғизоҳои асилу суннатии Эрон ин назарияро таъкиқ медиҳад, ки бо номи қолҷӯш мебошад. Қолҷӯш аз қуррут, пиёз, мағзи чормағз омода гардида, онро бо номи хуш истеъмол менамоянд. Қолҷӯш ба шаклҳои гуногун дар саросари

ҲАЗРАТИ ДОВУД: ҲАҚИҚАТ Ё АФСОНА?

Дар вилояти Самарқанд зиёратгоҳи машҳуре бо номи Ҳазрати Довуд ҳаст, ки бо сарчашмаҳои таърихӣ ва ривоятҳои халқӣ алоқаманд аст ва ҳамеша тавачҷуҳи мардумро ҷалб мекунанд.

«Мувофиқи ривоятҳои Ҳазрати Довуд (а.с.), ки пайғамбар ва шоҳи бузурги қавми яҳуд буд, ҳангоми ғурехтан аз душманон гўё ба ин мавзёе паҳоқ бурда аст. Меғўянд, ки бо дуои ӯ қўх шикоеф ва барои руст шудани ӯ роҳ қўшода мешавад. Ин аломот то ҳол дар санҳои қўи зиёратгоҳ ба ҷашм мерасонад.

Яъне дар ин ҷо изи даст (каф) ва асои ӯ мавҷуд аст, ки зиёраткўнандогон онро мўзҷиза мешуморанд.

Далелҳои таърихӣ гувоҳи медиҳанд, ки Ҳазрати Довуд шахсияти воқеӣ буда, китобҳои мўқаддас, аз ҷумла Таврот, Забур ва Қуръон аз ӯ ёдовар шудаанд.

Вале мавҷудияти зиёратгоҳ дар Самарқанд бештар ба фарҳанги маҳаллӣ ва эҳтимолан аз мўзҷизаҳои таърихӣ. Мувофиқи маълумоти оморий ҳар сол беш аз сад

ҳазор зоирон аз тамоми ҷумҳурий ва кишварҳои хориҷӣ инҷо барои зиёрат меоянд. Ҳазрати Довуд (дар Инҷил Давид) дар ҳар ду дин – ислом ва яҳудият як пайғамбарӣ муҳим аст, вале мақом ва нақши ӯ дар онҳо тафриқа дорад.

Ҳазрати Довуд (а.с.) дар ислом ҳамчун пайғамбар ва ҳоким зикр мешавад. Вай як пайғамбаре азизи Аллоҳ аст, ки ба мардум ҳикмату дуо мегуфт ва инчунин китобе ба номи Забур ба ӯ нозил шуда буд. Довуд ҳамчун пуштонӣ адолат ва шодиву хушӣ дар байни мардуми худ маъруф аст.

Дар ислом Ҳазрати Довуд ба унвони шахсияти наздик ба Аллоҳ ва пайғамбар бо ҳислатҳои олий эҳтиром мешавад.

Ҳазрати Довуд дар Таҷриҳи (китоби мўқаддаси яҳудӣ) ва Таврот ҳамчун падари Шох Султон Довуд ва ё Шохи Исроил муаррифӣ мешавад. Вай як шоҳи бузург ва пайғамбар ба ҳисоб меравад, ки дини яҳудииро бо қудрат ва адолат мўстақкам кард. Ӯ нафақат як пайғамбар, балки шахсияти муҳим дар таърих ва сибъати яҳудӣ буда, ҳамчун падари шохон ва рамзи ваҳдати Исроил маъруф аст.

Зиёратгоҳи Ҳазрати Довуд мақони мўқаддас ва барои бисёрҳои мавзёи рўҳбаландист. Вай дар кўтали баланд ҷойгир буда, барои зиёраткўнандогон на фақат мақони ибодат, балки мавзёе сайёҳати табиатӣ низ мебошад. Одамон бо умеди шифо ва иҷобати дуо низ ба ин ҷо меоянд.

Ҳақиқат ин аст, ки Ҳазрати Довуд пайғамбарест. Ӯ дар китоби мўқаддаси Қуръон ва таърихи ислом ҳамчун як шахсияти воқеӣ сабт шудааст. Вале на дар Самарқанди бостонӣ ва на дар дигар манотиқ далаҳои расмӣ таърихӣ, ки ҳузурӣ ӯро дар ин мавзёе тасдиқ кунанд, вучуд дорад.

Хулоса, Ҳазрати Довуд зиёратгоҳест, ки ҳам ба афсона ва ҳам ба дин алоқаманд аст. Ҳарчанд таърихӣ будани ин мавзёе бо далаҳои қавми илмӣ исбот на шудааст, барои мардум арзиши рўҳонӣ ва маънавий дорад.

Салохиддин ҶАҲОНГИРЗОДА, донишҷўии Донишқадаи омўзгорони Ӯзбекистон – Финляндия.

ҚУРУТОБ ТАЪРИХИ ТўЛОНИ ДОРАД

Қурутоб яке аз хўроқҳои қадимаи мардуми тоҷик мебошад, ки бо истифода аз махсулоти ширӣ омода гардида, назираш дар ҳеҷ ҷо дунё намешавад ва дар тўли солиёни зиёд бо илова намудани хўриҳои гуногун боз ҳам лазизтар мегардад.

Шакариоби обӣ ва шакариоби дўғӣ низ намунаҳои дигари қурутоб мебошад, ки бо тарзи каме мутафовит аз ҳамдигар омода мегардад. Ҳанўз ҳам дар деҳаҳои дурдасти тоҷикистони Осийи Марказӣ қурутоб, шакариоби обӣ ва ё шакариоби дўғӣ омода менамоянд.

Эрон омода гардида, ҳамон қурутоби бабилоӣ мебошад, ки бо омадани фарҳангҳои гуногун дар ин минтақа ба мисли қурутоб шакли худро иваз намудааст.

Метавон гуфт, ки ҳазораҳо қурутобро аз тоҷикон ва қавмиҳои дигари эронӣ бумии ин минтақа, ки дар ин макон мезистанд ва ба домдори низ машғул буданд, ба орият гирифтаанд.

Аммо қолибаш дар он аст, ки ин хўроқ ҳанўз ҳам дар байни тоҷикони дараи Панҷшери Афғонистон бо ҳамон номи бостониаш «қутак», ки дар китоби «Таврот» ва «Талмуд»-и яҳудӣ 29 маротиба ёд гардидааст, омода ва истеъмол мегардад.

Дар дуртарин ва охири нуқтаи ин минтақа, деҳаест бо номи Париён, ки тоҷикон дар он манзил доранд. Дар ин деҳа ва манотиқи дигари Панҷшер тоҷикон ин таомро ҳамчун субҳгоҳи истеъмол менамоянд. Қутакро тоҷикони Панҷшер бештар аз ширӣ гош омода менамоянд. Пас аз дўшидан ширро мепазанд ва ҳангоме ки ба шакли мос ё ҳамон ҷурғот табдил гардид, онро дар дохили машқ мударте такон дода,

равғанашро аз дўғ ҷудо мекунанд ва дўғи онро дар оташ ҷўш медиҳанд. Пасон чакка ва ё ҳамон қатнаҷарро аз ӯ дўғ ҷудо ва хушк намуда, захира месоҳанд, ки онро қутак, ё ин ки қутайи меғўянд. Тоҷикон дар дараи Панҷшер аз қутакҳои қутайӣ ва қутайи қутайӣ ба қутайи қутайӣ мутаваҷҷеъанд. Қутайи қутайӣ ба қутайи қутайӣ мутаваҷҷеъанд. Қутайи қутайӣ ба қутайи қутайӣ мутаваҷҷеъанд.

Қутайи қутайӣ ба қутайи қутайӣ мутаваҷҷеъанд. Қутайи қутайӣ ба қутайи қутайӣ мутаваҷҷеъанд. Қутайи қутайӣ ба қутайи қутайӣ мутаваҷҷеъанд.

Қутайи қутайӣ ба қутайи қутайӣ мутаваҷҷеъанд. Қутайи қутайӣ ба қутайи қутайӣ мутаваҷҷеъанд. Қутайи қутайӣ ба қутайи қутайӣ мутаваҷҷеъанд.

Ривоят аст, ки марде аз қавми араб ба ҳамсараш су-

вориш медиҳад, ки барояш қутак омода намояд. Ҳамсари ӯ бо қадом сабабе наметавонад, ки дар муҳлати муайянгардида хўроқро омода созад. Шавҳари зан менамояд, ки қутакҳои фармудааш омода нест, ба ғазаб омада дар сари ҷаҳл бо садои баланд се маротиба ба занаш «аз хона баромада рав» меғўяд. Зани бечора ноилоч хонаро тарк мекунанд. Мард пас аз чанде ба худ омада, аз қардаш пушаймон мешавад. Аммо тибқи қонун шариат дигар занашро ба хона баргардонидна метавонад. Ин ривоят ба он маъност, ки қутакҳои бабилоӣ на танҳо таърихи тўлонӣ, балки яке аз хўроқҳои тўлдӯштаи мардумони минтақаҳои атрофи баҳри Миёназамин ва кишварҳои ҳалиҷи Форс ба ҳисоб мерафтааст.

Баъзеҳо ба он далел, ки дар тўли қарнҳои гузашта номи қурутоб дар феҳристи хўроқи табақаи ҳокимону ашрофон ворид нагардидааст, онро хўроқи миллии намедонанд. Ин назария хатост. Чунки дар гузашта табақаи ҳокимону ашрофон бештар аз хўроқҳои истифода менамуданд, ки аз гўшт омода мегардид ва ба қайби онҳо мувофиқ буд. Табақаи ашрофон майле ба хўроқҳои парҳезӣ надоштанд. Қурутоб бошад, омода карданаш хеле содаву осон ва камҳарҷ буда, барои қулли мардум дастрас буд. Тоҷикон, ки дар гузаштаҳои дур низ деҳдон ва домдор буданд, таҷрибаи қофӣ барои

истифода аз махсулоти ширӣро доштанд ва гунаҳои зиёди таомҳои аз он омода менамуданд. Ба мисли ширӣ, кашк, ҷурғот, чакка, нўшобаи дўғ, ширқаду, ширбиринҷ, ширрўған ва ғайра. Қурутоб низ таомест, ки аз ширӣ нон – ду ғизои барои тоҷикон мўқаддас омода мегардад ва бо илова намудани сабзаҷоти тару тоза манфиати зиёде барои саломати инсон дорад. Қурутоб рамзи бартарӣ додани гиёҳроӣ бар гўшторӣ аст. Вучуди қурутоб далолат аз он мекунанд, ки халқи тоҷик ба истеъмоли гулу гиёҳ ва шир бартарӣ меоданд.

Пас, ба хулосае омадан мумкин аст, ки қурутоб баргирӣфта аз ҳамон қутакҳои бабилоӣ мебошад, ки бо эҷоди навоариҳо дар ин хўроқ халқи тоҷик тавонист онро рӯшду нумўш дода, дар ҳифзи он барои наслҳои оянда саҳмгўзор бошад. Пас бо итминон метавон гуфт, ки қурутоб хўроқи миллии мардуми тоҷик аст. Қутакҳои тоҷикони Панҷшер далолат бар он мекунанд, ки қутак, қутайи қутайӣ ва қурутоб аз камшумор таомҳои мебошад, ки дар тўли зиёда аз се ҳазор сол аз ҷониби халқамон ҳифз гардидааст. Пас моро зарур аст, ки ин хўроқҳои бостониро ҳифз намуда, дар муаррифи онҳо барои баҳо ва пайдоири минбаъдашон ҳатто метавон ба созмони бонуфузи ЮНЕСКО пешниҳод кард.

Ҳотам ФАЙЗУЛЛОЕВ, муҳаққик.

Овози тоҷик

МУАССИСЛАР: Ӯзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси Кенгаши, Ӯзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Кенгаши ва Ӯзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси. Тоҷик тилида нашр этилади.

Ҷонишини сармуҳаррир Тоҷиби ИКРОМОВ

Рўзнома ҳафтае ду маротиба: рўзҳои чоршанбе ва шанбе чоп мешавад.

Рўзнома дар компютерхонаи идора ҳарфинӣ ва саҳифабандӣ гардида.

Ҳаҷми насри бадеӣ, очерку мақола аз 5 саҳифаи чопи ду интервали ва шеър аз 50 мисраъ зиёд бошад, идора қабул намекунад. Рўзнома ба мактубҳои интишорнашуда ҷавоб намегардонад.

Рўзнома 25 июни соли 2008 дар Оҷонси матбуот ва ахбороти Ӯзбекистон тахти рақами 0003 ба рўйхати гирифта шудааст. Индекси нашр – 170 . Фармоиши 2 Г-1228. Адади нашр 4180. Ҳаҷм 2 ҷузъи чопӣ. Усули нашр – офсет, андозаи А-2.

Муҳаррири навбатдор: Т. Тўхтаев. Саҳифабанд-дизайнер: Х. Тўхтаева. Мувофиқи қадвал – 21.00. Ба чоп сугурда шуд – 01.30

Нишонии мо: 100011 ш. Тошқанд, кўчаи Навоӣ, 30, ошёнаи 4. Телефонҳо: қабулгоҳ: +998555200337; Котибот: +998555200336. Факс: +998555200337. сайт http://ovozitoj.uz/, e-mail: ovozitoj@umail.uz, ovozitoj@list.ru. Индекси обўна 170. Матбааи таъбуи нашри Ширкати саноҳи «Шарк». Нишонии хорҳане: кўчаи Буюк Тўрқон, хонаи 41.